

DE OORLOG, 21 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20363]

[Vrijdag 21 Augustus 1914]

Inhoudsopgave 21 augustus 1914

[DE TIJD, No. 20363]	1
De Dood des Pausen.	2
Het stoffelijk overschot overgebracht naar de troonzaal.	2
Na het overlijden van Z.H. den Paus.	2
Het a.s. Conclave.	2
DE OORLOG.	2
BRUSSEL DOOR DE DUITSCHERS BEZET.	2
Oorlogsgruwelen.	3
Het liefdadige Maastricht.	5
De strijd om Mülhausen.	6
De toestand te Parijs.	6
Japan en Duitschland.	7
Duitschers en Oostenrijkers in Rusland.	7
Roemenië en Turkije.	7
BUITENLAND.	7
HET CONCLAVE.	7
HET H. COLLEGE DER KARDINALEN.	8
GEMENGDE BERICHTEN.	9
Een Engelsche lezing.	9
De val van Luik.	10
BINNENLAND.	10
EEN OORDEEL OVER DEN PAUS.	10
VAN DE "KLOOSTERS".	11
CENTRALE CREDIETBANK.	11
DUITSCH VliegMACHINE GELAND.	12
LOODSDIENST.	12
Een trein met Amerikanen.	12
Levensmiddelenvoorziening.	12
Spionnen in het Gooi?	12
Duitsche vlieger.	13
De Dood des Pausen.	13
DE OORLOG.	13
HET BELGISCHE LEGER TREKT ZICH OP ANTWERPEN TERUG.	13
Onze oorlogscorrespondent gevangen.	13
Bulgarije.	14
De Russen in Oost Pruisen.	14
Gevecht in de Noordzee.	14
Duitschland en Japan.	14
Noorwegen.	14
Turkije en Bulgarije.	14
Vluchtelingen in Maastricht.	14
Prins George van Servië gewond?	14
Laatste Berichten.	14
De Terugtocht der Belgen.	14
Tegen de leugen-berichten.	15
Engelsche sympathie voor Duitschland.	15
DE OORLOG.	15
Brussel overgegeven.	15
Belangrijke documenten.	16
Duitschland en Japan.	17
Uit Duitschland.	18
De houding van Nederland.	18
Nog een tegenspraak.	18
Een Oostenrijksche lezing.	18
BINNENLAND.	18
MAATREGELN BIJ HEROPENING DER EFFECTENBEURS.	18
DE STAAT ALS KOLENHANDELAAR.	18
DOORVOER OP DEN RIJN.	19
UITVOER VAN HOUT UIT RUSLAND.	19
GELDBEHOEVENDE AMERIKANEN.	19

UITVOER STEENKOOL UIT ENGELAND. 19
DE HANZE. 19
GEEN PASSEN MEER NOODIG. 19

5

Dit nummer bestaat uit Zes bladzijden.

TELEGRAMMEN.

De Dood des Pausen.

10 **Het stoffelijk overschot overgebracht naar de troonzaal.**

ROME, 20 Augustus (Reuter). Tegen 4 uur is het stoffelijk overschot des Pausen naar de troonzaal overgebracht. Een beperkt aantal personen slechts werd na uitnoodiging daartoe, tusschen 5 en 7 uur tot den doode toegelaten. Zij waren voorzien van een schrijven met opschrift "Sede vacante".

15

Na het overlijden van Z.H. den Paus.

ROME, 20 Augustus. (Reuter.) De geneesheeren des Pausen hebben van het overlijden van Z. H. aan het gemeentebestuur van Rome kennis gegeven. De burgemeester, prins Colonna, zal zelf de akte van overlijden gereed maken. Hedenochtend kwam een neef des Pausen, Mgr. Parolin, uit Florence te Rome aan en begaf zich onmiddellijk naar de zusters des Pausen. Het lijk heeft niet een eigenlijke balseming ondergaan, maar geheel volgens de wilsbeschikking van Z. H. wordt het stoffelijk overschot door sterke insputingen voor bederf gevrijwaard. Heden werd de doode van de sterfkamer overgebracht naar de troonzaal. Morgen zal het stoffelijk overschot in de Sacramentskapel van den St. Pieter worden geplaatst, waar de plechtige absoute wordt verricht. Te 9 uur zal de basiliek worden geopend voor het publiek en het lijk worden tentoongesteld. In alle kerken zijn hedenochtend gebeden voor den Paus opgedragen. Rondom den Sint Pieter is het zeer druk. De vensters van de sterfkamer stonden geheel open. Volgens de "Giornale d'Italia" zal vóór den 30en Augustus geen conclave worden saamgeroepen.

30

ROME, 20 Augustus. (Van onzen bijzonderen correspondent.) De voorgeschreven officieele constatering van den dood kon eerst laat plaats hebben daar de kardinaal-kamerling, Z. Em. Della Volpe, zich op 't oogenblik van overlijden niet te Rome bevond. Toen hij uit de Campagna in allerijl was teruggekeerd had in tegenwoordigheid van den vice-kamerling, en protonotarius, apostolicaris, ceremenie-meester en den geneesheer de plechtigheid plaats.

35

ROME, 21 Aug. (Van onzen bijzonderen correspondent.) De Kardinaal-kamerling heeft omtrent den dood van Z. H. officieele mededeeling gedaan aan alle afgezanten der verschillende staten en souvereinen, waarmede de H. Stoel betrekkingen onderhoudt, aan alle Kardinalen, voor de communicatie dit in deze dagen toelaat, die elders resideeren, aan alle nuntii, internuntii en apostolische gedelegeerden. Alle kerkelijke instellingen en bureaux zijn ten teeken van rouw gesloten, totdat de plechtigheden der voorloopige bijzetting van het stoffelijk overschot hebben plaats gehad. In de stad zijn zeer vele magazijnen en winkels ten teeken van rouw gesloten.

40

45

Het a.s. Conclave.

ROME, 20 Aug. (Reuter). De minister van buitenlandsche zaken heeft per rondschrijven aan de buitenlandsche vertegenwoordigers van Italië de verklaring afgelegd, dat Italië de vrijheid van het conclave waarborgt en dat de kardinalen, die er aan willen deelnemen, rekenen kunnen op de meest mogelijke faciliteiten en de grootste tegemoetkomendheid.

50

DE OORLOG.

Brussel door de Duitschers bezet. — Antwerpen bedreigd. — Oorlogsgruwelen. — Het liefdadige Maastricht. — Mülhausen door de Franschen wederom bezet. — De toestand te Parijs.

55

BRUSSEL DOOR DE DUITSCHERS BEZET.

BERLIJN, 21 Augustus. (Wolff). 12 uur 20 min. 's nachts. De Duitse troepen rukten Brussel binnen.

60

ROOSENDAAL, 20 Aug. (Van een particulieren correspondent). Niet lang na middernacht reed de Duitse cavalerie de stad binnen, bij het grauwen van den morgen, gevolgd door afdeelingen infanterie. Onmiddellijk werden de stations, het stadhuis, alle hoofdtoegangswegen der stad en de voormalige regeeringsgebouwen bezet, welke laatste

65

slechts door lagere beambten werden bewaakt. Ook alle spoorwegen van het Brusselsche net zijn in handen der Duitschers, die echter slechts onbeteekenend treinmateriaal vonden, daar al het rollende materiaal tijdig naar Antwerpen in veiligheid was gezonden. Er zijn teekenen die erop wijzen, dat Antwerpen niet zal worden aangevallen, doch de stad heeft zich op een belegering voorbereid. Van Calmpthout af zijn alle boomen omgekapt en huizen afgebroken voor het schootsveld der kanonnen. Door loopgraven en het herstel der oude vestingwerken is de vesting ontzaglijk versterkt. Vluchtelingen zeggen dat op de Schelde stoombooten gereed liggen, om de Koningin en de Prinsen, thans te Antwerpen vertoevend, mitsgaders enkele leden der regeering en van het stadsbestuur naar Engeland over te brengen, indien onverhoopt de stad door de Duitschers mocht worden ingenomen. Een groote levensmiddelenvoorraad is te Antwerpen opgeslagen en al het vee der omliggende dorpen werd er saamgedreven.

TERNEUZEN, 20 Aug. (Van een particulieren correspondent). Vóór dat de Duitschers binnenrukten werd de burgerwacht te Brussel ontwapend en zijn de versperringen opgeruimd. Na de bloedige gevechten bij Leuven en Aerschot was het duidelijk, dat de toegangswegen tot de hoofdstad niet meer door de Belgische troepen te houden waren, die overigens tot taak hadden, den vijand zoo lang mogelijk bezigheid te verschaffen, om zijn opmarsch naar Zuid-België te vertragen, waar de bondgenooten hen in sterke stellingen wachten. De ontruiming van Brussel was dan ook geleidelijk geschied en te voren heeft burgemeester Max met de Belgische legerautoriteiten over de inbezitneming onderhandeld. De verstandhouding tusschen den energieke burgemeester en den stadscommandant der Duitsche troepen waarborgt op het oogenblik zoo goed mogelijk het leven en bezit der inwoners. Er wordt zeer ernstig een belegering van Antwerpen en een uitval naar Brugge gevreesd, waar talrijke Duitsche krijgsgevangene geïnterneerd zijn. Engelsche schepen zouden naar Zeebrugge gedirigeerd zijn, om deze gevangenen naar Engeland over te brengen.

ESSCHEN, 20 Aug. (Van een particulieren correspondent). De oorlog wordt zeer methodisch gevoerd en van een zoogenaamde overrompeling van Brussel is geen sprake geweest. De Belgische verdediging had Brussel versperd om het op haar gemak onbruikbaar te maken voor den vijand. Alle rollend materiaal, locomotieven, wagens, automobielen, banden, benzine enz. is in veiligheid gebracht te Antwerpen. En niet de Duitschers, maar de Belgische verdediging heeft Brussel afgesneden van het verkeer; na alle wapenen vervoerd te hebben, heeft zij zich naar de Scheldevesting teruggetrokken. Toch was het een pijnlijk moment, toen burgemeester Max de Duitschers met de witte vlag tegemoet trok. Uit gesprekken met vluchtelingen bleek mij, dat velen te Brussel, ondanks de verzekeringen, dat de krijgstaktiek erachter zit, ontevreden waren over de Fransche en Engelsche bondgenooten, die den terugtocht van het Belgische leger noodig maakten. Wanneer men echter in het oog houdt, dat er te Antwerpen meer dan 200.000 soldaten liggen en de Franschen ten noorden van Charleroi met een even geweldige macht aanrukken als ten zuiden, dan begrijpt men de veiligheid van een ruggesteun gelijk Antwerpen, wanneer 't in Oost-Vlaanderen en Brabant tot een slag zou komen. Overzie ik de verschillende bewegingen goed, dan zijn de geallieerden bezig de invallende troepen van Duitschland over geheel België te omsingelen. De tot dusverre defensieve linie der bondgenooten strekt zich uit van Longwy tot Duinkerken en trekt een kring, waarvan het rotsvaste Antwerpen het middelpunt is.

TERNEUZEN, 20 Augustus. (Van een particulieren correspondent). De gevechten van Namen tot Dinant tusschen Duitsche en Fransche troepen zijn nog in vollen gang. Het is den Duitschers niet gelukt de Maas te passeeren. Een groote Fransche troepenmacht rukt op langs den Noordelijken Maasoever en drong aanvallend door tot korten afstand van Hoey. Te Hoey liet men de brug springen, welke zes honderd jaar oud is. Men heeft er mee gewacht tot het laatste oogenblik. De zeer kostbare en beroemde schat van de Eglise Notre Dame is reeds in veiligheid gebracht. Men tracht het Duitsche leger, welks voorhoede Brussel gisteren binnenrukte, den toegang tot den rechter Maasoever zooveel mogelijk af te snijden.

Oorlogsgruwelen.

MAASTRICHT, 19 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent M.) Niets is me onaangenamer, wanneer ik van mijn zwerftochten in België terugkeer, dan in meer dan één blad berichten te moeten lezen van oorlogscorrespondenten, die zich in Maastricht gehuisvest hebben en dan vandaaruit den oorlog beschrijven zonder andere inlichtingen dan de praatjes, die de menschen elkaar vertellen en de zenuwachtige overdreven voorstellingen van de honderden, ja, nu tot duizenden aangegroeide vluchtelingen. Het zijn inderdaad slechts enkele journalisten, die zich met levensgevaar op het

oorlogsterrein wagen, om hunnen lezers een waar beeld van den krijg te geven, en
135 juist voor deze kleine schare penridders is het zoo bedroevend om te moeten zien, hoe
de bladen met allerlei fantasieberichten bedorven worden, waaruit de lezers zich
onmogelijk eene juiste voorstelling kunnen vormen. Zoo is daar b.v. de kwestie dier
schrikkelijke verwoestingen, door de Duitschers in verschillende plaatsen aangericht.
140 Nog ontroer ik, als ik denk aan dien heiligen man, dien rector van St. Hadelin, dien
ik sprak op dien gedenkwaardigen morgen, toen een woeste vuurgloed het lieve stadje
vernietigde. Hij had het wel zien aankomen. Liefderijk waren in zijn gebouw de
talrijke Deutsche gewonden opgenomen en verpleegd, waarvan hij de roerendste
dankbetuigingen in portefeuille had, maar dagen lang had men niettemin de geheele
145 streek geterroriseerd.
Eerst werd de kerk verbrand, de Deken, de eerw. zusters zelfs werden gevangen
genomen. Daarna dreigden de Duitschers elken dag met de verwoesting van het geheele
stadje en ieder daar voelde aankomen, dat het werkelijk nog gebeuren zou. Dr. Goffin,
de eerw. rector van St. Hadelin, vertelde me nog van de eerste dagen, toen de
150 Duitschers pas Visé binnendrongen. Dat was toen Dinsdag 14 dagen geleden. Opeens
hoorde hij het luide geknetter van schoten en liep er ijlings op toe. De gendarmen,
die te Visé lagen, boden weerstand aan den binnenrukkenden vijand, doch een
overgrootte macht schoot hen allen neer. Toen zij zwaar gewond daar op den grond lagen
en dr. Goffinn zagen naderen, riepen eenige gendarmen luide om de absolutie, terwijl
155 andere reeds begonnen waren een acte van berouw te storten. De eerw. Rector had geen
gelegenheid ieder afzonderlijk te naderen en riep daarom met luider stemme: "Mijn
Jezus, Barmhartigheid!" Toen gaf hij hun allen de absolutie. Maar terwijl hij
gekniel lag om dit heilig werk te verrichten, floot hem een vijandelijke kogel langs
het oor. Verschillende soldaten, die in draf voorbij reden, richtten hun geweer op
hem en hij moest zich achter een boom verschuilen. In dien boom zitten thans nog vijf
160 kogels. Ge hadt den rector moeten zien wijzen op aldie verlaten bedden daar, in die
studiezaal, waar zoovele Deutsche gewonden liefderijke verpleging gevonden hadden, en
dan moest ge hem hebben hooren vertellen van de wijze, waarop de geestelijkheid
behandeld was; hoe de kerk onbarmhartig in brand werd gestoken; hoe men slechts met
moeite de kostbare reliquiën van een Heilige uit deze kerk heeft kunnen redden en
165 deze nu heimelijk bewaart; hoevelen van de bevolking vermoord zijn; hoe de rector een
jongetje in zijn college verpleegde, een studentje, wiens vader en twee broeders
gedood zijn.
Oude vrouwen, die niet meer, en kleine kinderen die nog niet loopen konden, had hij
nu nog genomen bij het groot aantal gewonden, dat hij reeds had, maar er was geen
170 voedsel, alles was door de Duitschers opgeëischt. Het Roode Kruis heb ik later op den
toestand in dat college gewezen en met auto's zijn de gewonden weggehaald. En dan te
denken, dat Visé wel de grootste verwoeste plaats is, maar niet de eerste of
eenigste. Vóór Visé werden verbrand en half uitgemoord de dorpen Mouland, Bernaux,
Hermé, Bressoux enz. Na Visé kwamen aan de beurt Lixé, Devant-le-Pont, Haccourt. In
175 de laatste gemeente werd me duidelijk, dat er inderdaad twee jongelingen op de
Duitschers geschoten hadden. En nu het treurige feit, te Canne gepleegd. De goede
burgemeester had dagenlang zijn gemeentenaren al aangemaand, om toch vooral rustig te
wezen en den vijand geen kwaad te doen. "Ik noodig ze op een glaasje," had hij
gezegd, "en dan zult ge zien, dat de menschen vriendelijk zijn." En dat had hij
180 gedaan. Reeds aan veel Deutsche officieren had hij op verschillende dagen van zijn
beste flesschen wijn geschonken. En daar op eens, terwijl een browning afgang van een
der soldaten, die in den laatsten bagagewagen zaten, werd Dinsdagavond ongeveer elf
uur door de Deutsche soldaten een hevig geweervuur in alle richtingen geopend, zonder
iemand te raken gelukkig. Eenige echter trokken half dronken aan de bel van de
185 burgemeesterswoning, en zoodra had mevrouw de deur niet geopend voor de barbaren of
een schot viel en een doodelijke kogel trof haar dwars door het hoofd en drong den
muur in tegenover de deur. Daar heb ik het gat gisteren nog gezien. Niet tevreden
hiermee sloeg de soldaat de ongelukkige vrouw nog met een geweerkolf de hersens in.
De geheele muur was gisteren met bloed bevlekt, toen ik de woning bezocht. Den heer
190 De Dierx, advocaat en lid van de Provinciale Staten, werd toen een bajonet in de
borst gestoken; ook hij was onmiddellijk dood. De echtgenoot van dezen laatste brak
een been bij de poging, om in den kelder te vluchten. De heer Dierx behoorde
eigenlijk tehuis te Roclanche doch was voor de veiligheid met vrouw en 7 kinderen
naar Canne gevlucht naar de woning van den burgemeester, den heer Poswick.
195 Het gebeurde heeft plaats gevonden, op nog geen 3 meter afstand onzer grens. De
burgemeesterswoning ligt n.l. aan een weg, waarvan de eene helft Belgisch, de andere
Nederlandsch is. Onze grenswacht had dan ook juist een post betrokken tegenover dé
burgemeesterswoning en moest beschutting zoeken achter een tuinmuur voor de kogels
der half-dronken Deutsche soldaten; na hun euveldaad in de burgemeesterswoning

200 volbracht te hebben, roofden de Duitschers vele flesschen wijn en ledigden die, om
weer nieuwe "courage" op te doen. Ik constateer nogmaals, dat ik voor dergelijke
gruwelijke episoden van enkelingen niet het Duitsche leger qua talis aansprakelijk
stel.

205 **Het liefdadige Maastricht.**

MAASTRICHT, 20 Aug. (Van onzen Maastrichtschen correspondent). Al meer dan 14 dagen
zijn voorbijgegaan, sinds de volkerenstrijd in Europa is ontbrand. Maastricht, dat op
zoo'n korten afstand getuige was van den oorlogsgruwel in al zijn omvang, heeft zich
steeds getoond een plaats, waar de liefdadigheid eene spreekwoordelijke vermaardheid
210 heeft verworven verre buiten eigen landsgrenzen. Het begon met den in- en doortocht
van de duizenden uit België gezette Duitschers, die aan het station Lanaeken
arriveerden. Terstond was liefdadig Maastricht op de been om daadwerkelijk hulp en
steun te verleenen. Per auto en rijtuigen werden de hulpbehoevende vrouwen,
grijsaards en kinderen naar het station Maastricht gebracht. Daar stonden dames en
215 heeren gereed met allerlei eet- en drinkwaren, om den armen Duitschers te helpen, hen
te laven, hen te spijzigen, hen te kleeden. Spontaan was aller deelneming ook van
niet-Katholieken, uitsluitend en alleen zich stellend op het prachtige standpunt van
de naastenliefde, een der kardinale deugden. Doch wat gebeurt? In België wekte dit
eenigszins wantrouwen, welk wantrouwen niet verminderde toen de Ned. Roode Kruis-
220 automobielen naar de Belgische slagvelden snorden en talloos vele Duitsche soldaten
ter verpleging overbrachten. Tegelijkertijd werd het gerucht verspreid, dat de
Duitschers door Zuid-Limburg waren getrokken bij hun opmarsch naar België. De
Antwerpensche burgemeester proclameerde zulks officieel en de Parijzer "Matin" gaf
zelfs een schetskaartje uit, welken weg benoorden Eijsden het Duitsche noordelijke
225 leger had gevolgd. Gelukkig kwam spoedig een officieele tegenspraak een einde maken
aan al de verhalen, die in het fantastische hoofd van deze of gene waren gerijpt en
wereldkundig gemaakt. Maastricht heeft als neutrale stad van het neutrale Nederland
gedaan wat haar plicht was te doen. Want nauwelijks waren de Duitsche vluchteling
vertrokken, en de eerste Duitsche gewonden uit de omgeving van Visé aangebracht, of
230 het Roode Kruis nam onder zijn bescherming een Belgisch soldaat, en zonder verschil
te maken in nationaliteit verpleegde het de Belgen even zorgvol als de Duitschers.
Gewonden uit de Belgische dorpen vindt men thans nog in onze ambulances; Zondag
vooral werden er Belgische burgers door het Roode Kruis gebracht naar de
Maastrichtsche inrichtingen.

235 En nauwelijks heeft de staart van het Duitsche noordelijke leger den linker Maasoever
bereikt of honderden vluchtelingen, door de komst en het optreden der Duitschers uit
hun dorpen gejaagd, als de hazen en konijnen op een drijfjacht, komen te Maastricht
aan, waar de arme stakkerds met open armen worden ontvangen. Ze worden overladen met
liefdesbetuigingen, en de menschen weten geen woorden te vinden hoe hun dankbaarheid
240 te toonen. En thans wedijveren de Belgische vluchtelingen en verpleegden met de
Duitschers, uit België verdreven en de Duitsche gewonden, om hulde te brengen aan het
edelmoedige Maastricht, dat in zijn stadswapen moest varen naast de sterren, het
symbool van de christelijke charitas. Komt en overtuigt U van de Maastrichtsche
liefdadigheid, die geen belooning of waardeering vraagt, in het vluchtelingenkamp in
245 de Rijks-Kweekschool. Wat 'n ellende bij die honderden stakkers! Hulpeloos waanden ze
zich, doch als de nood het grootst is, is de redding het meest nabij. Zelfopofferende
dames en heeren brachten uit eigen middelen en met den bedelstaf alles aan waaraan de
vluchtelingen voorloopig behoefte hadden: rust, voedsel en kleeding. Wij kennen dames
en heeren, die in 4 dagen niet uit de kleeren zijn geweest, die lichamelijk uitgeput,
250 zich hebben ter ruste gelegd in het stroo bij de vluchtelingen. Dames, die op een
namiddag 6000 boterhammen maakten, die met de heeren en vluchtelingen 't zelfde
voedsel nuttigden. En dat mocht er zijn! Doch den vluchtelingen wordt ook geestelijk
voedsel gebracht; hun wordt moed ingesproken, ze worden opgebeurd, gewezen op, en
herinnerd aan het ontzaglijk lijden van onzen Goddelijken Zaligmaker. En 's morgens
255 in de vroege knielen allen neer in de open lucht en wonen het H. Misoffer bij, dat
opgedragen wordt aan een door de goede zorgen der Broeders van de Onbevekte
Ontvangenis opgeslagen altaar. Dan daalt de vrede terug in de harten en het "Uw wil,
o God, geschiede" is aller bede. Zóó duurt de toestand reeds dagen lang; het is een
komen en gaan van vluchtelingen. En allen weten nieuwe gruwelen en gruweldaden te
260 vertellen, gruwelen en gruweldaden, waarvoor de goede God ons dierbaar land spare.
Dit bidden wij van ganscher harte met de vele vluchtelingen en de duizenden en
nogmaals duizenden die iederen avond den bidweg door de O. L. V. parochie maken, en
neerknielen voor de noodkist in de Sint Servaaskerk.

265 **De strijd om Mülhausen.**

PARIJS, 20 Aug. (Reuter.) De Franschen hebben Mülhausen wederom bezet. [Naar men zich herinnert bezetten de Franschen den 8en Augustus Mülhausen en den Elzas. De Fransche troepen verrasten de Duitschers bij Altkirch, rukten voort naar Mülhausen en bezetten een stelling ten westen dezer stad. Reeds 's anderen daags echter moesten zij deze stelling weer verlaten en den 11en Augustus waren de Duitschers wederom, gesteund door de Oostenrijkers, in Mülhausen meester. De Franschen intusschen hielden op korten afstand van Mülhausen een plateau bezet en middelerwijl bezetten Fransche troepen de passen in de Vogeezen. In de laatste dagen is in den Opper-Elzas rondom Thorn hevig gevochten. [Blijkens bovenstaand telegram zouden de Franschen nu weer voor den tweeden keer de strategische positie in Mülhausen beheerschen. Volgens Deutsche telegrammen is het generaal d'Aumade, bekend uit de Marokko-expeditie, welke de Fransche troepen aanvoert. Red.]

De toestand te Parijs.

280 PARIJS, 17 Aug. (Van onze Parijschen correspondent. Vertraagd.) Het is ? onmogelijk mij ook maar eenigszins een idee te vormen omtrent den aanstaanden veldslag. Nederlandsche bladen spreken al sinds een week over een slag in de Kempen, die op handen is of zelfs al begonnen zou zijn. Hier weten we daar niets van. Alles wordt zóó strikt geheim gehouden, dat families, die brieven van militairen ontvangen, niet eens weten, waar die militairen zich bevinden. Men zegt ons, dat de Engelschen geland zijn. Hoeveel? Waar? – Geheim. Men zegt ons, dat Fransche en Belgische troepen vereenigd zijn. Waar? – Geheim. Eén enkele aanduiding hebben we heden door de officieele vermelding, dat de Franschen een groot succes hebben behaald op de Duitschers bij Dinant. Dit zou dus aanwijzen, dat de Fransche troepen bij Dinant zijn en dus de Duitschers niet heel ver van de Fransche grenzen. Spreken de Nederlandsche bladen van een eventueelen slag in het Noorden van België, hier schijnt men dien in het Zuiden van België te verwachten. Zou dit wezen ten gevolge van een opzettelijk plan, of zijn de Franschen zóó ver teruggedreven? De Franschen stellen den grooten slag zooveel mogelijk uit. Duitschland had altijd, gehoopt Frankrijk onverwachts aan te vallen, te verslaan en daarna slag te leveren tegen Rusland. Frankrijk beschouwt als een zeer groot voordeel, dat die onverwachte aanval mislukt is. En met elk uur, dat Frankrijk wint, vordert de mobilisatie van het groote Rusland. Hoe meer die mobilisatie vordert, hoe groter het gevaar voor Duitschland wordt zijn legers naar de Fransche grenzen te zenden.

300 Officieel geeft men ons als oorlogsterrein op, niet het Noorden van België, maar de vier volgende linies, 1e. De streek tusschen Luik en Longwy, waar dus ook Dinant ligt en waar de Franschen gisteren de Deutsche cavalerie, 5e afdeeling, overwonnen zouden hebben. 2o. De lijn Longwy tot Nancy, waarachter Toul en Verdun liggen; hier zijn deze week schitterende overwinningen behaald bij Vic en Spincourt. 3o. De rivierrijke lijn Nancy-Donon. 4o. De lijn Donon en langs den Elzas. De Franschen zeggen meester te zijn van de plaatsen: Altkirch, Blamont, Cirey en sinds gisteren van Sainte Marie aux Mines. (Bij Donon 1000 Deutsche gevangenen). De troepen, die Saint Blaise gisteren innamen, rukken thans op naar Schirmeck. De Franschen moeten, volgens de laatste berichten, meester zijn in de Vogezenketen. Telkens komen berichten in van nieuwe gruweldaden door de Duitschers bedreven. Men zegt in zakboekjes van Deutsche gesneuvelden aanteekeningen gelezen ie hebben, waaruit bleek, dat ze dorpen afbrandden, alhoewel ze weten, dat het toch niet de burgers waren, die op hen schoten. De Franschen halen de schouders op, als men hun zegt, dat ook zij van wreedheden tegen de hier wonende Duitschers beschuldigd worden. De waarheid is, dat wel veel winkels geplunderd zijn, iets, wat den eersten dag door de politie zelfs mishandelen, wel beschermen. En als de opgewonden bevolking zich tegenover Deutsche vluchtelingen wat al te heftig betoonde, dan was een enkel woord van een officier voldoende de orde te herstellen. – "Komaan, vrienden," heette het dan. "men beledigt toch geen ongelukkigen." Het volk zweeg dan, terwijl menige Deutsche vrouw ontroerd scheen.

Parijs is zoo rustig en kalm, als ik het nog nooit gezien heb. De eerste dagen, nadat de staat van beleg was afgekondigd, zag men overal patrouilles. Thans ziet men er geen meer en van politie is er al heel weinig te bemerken. De Parijzenaars zijn een wonderbaar volk. Zoo rumoerig en lichtzinnig als ze in andere tijden zijn, zoo ernstig en gedisciplineerd schijnen oploopjes, geen omstandigheden als deze. Geen oploopjes, geen kreten, geen manifestaties. Alleen kalmte en rust. Parijs leeft in afwachting van den grooten slag. De Zondag was gedrukt en stil. Er scheen eene algemeene verveling te heerschen. Er is op straat weinig te zien en dus hebben de straatzangers veel succes. Een liedje vooral vindt veel bijval. Het is een marche en

het refrein kondigt blijde aan: Cui! c'est à Berlin, - Que nous chant'rons la Marseillaise Oui! c'est à Berlin, - Que défillera l'armée Française... terwijl in een ander couplet gezegd wordt, dat ook de Hollanders niets van de Duitschers weten willen. Om eene waarzegster, die zitting houdt op den hoek eener straat, krioelt het van jonge meisjes, die willen weten, of haar verloofde terug zal komen en van soldaten, die vragen, of ze roem zullen oogsten. Agenten verschijnen. In gewone omstandigheden heeft dit een overijlde vlucht ten gevolge, soms een wisseling van scheldwoorden en arrestaties. Thans zijn we allen verbroederd. De agenten jagen dan ook niemand weg en verzieken alleen aan zangers en waarzegsters een eindje verderop te gaan. Plots trekken wagens voorbij. Wagens, paarden, kanonnen en soldaten zijn versierd met groen, bloemen en vlaggen. Het vroolijke gezang: Oui, c'est à Berlin,..." maakt plaats voor emotievolle stilte, zelfs de schreeuwende krantenventers zwijgen een oogenblik; eerbiedig ontblooten zij de hoofden. Ik heb een Franschen gewonden soldaat gesproken. Toen ik hem eenige vragen stelde, zeide hij: - U doet net als de bureu. Ze meenen, dat ik weet niet welke fantastische verhalen [ik] kan vertellen. Maar er is nog eigenlijk geen enkele groote slag geleverd. - U bent gewond, merk ik hem op, en dus hebt u gevochten. Vertel me dat alleen maar. - Och! dat is niets, glimlachte hij. Maar weet u, wàt mooi was: het vertrek. Overal waar de trein even stil hield, wierp men ons bloemen toe. Hebt u wel eens een oorlogstrein met kanonnen zien passeeren? Wat zien lze er mooi uit, hè. Vol bloemen en vlaggen. Stel u voor, dat ik ergens zoo'n kanon gekust heb en hem "vieux frère" heb genoemd. Mijn vader zegt altijd, dat ik kinderachtig ben. Maar wat wilt u, als ik zoo'n kanon zie, met zijn frissche bloemen en zijn vlag, dan komt het me voor, dat hij levend is, dat aan het staal een ziel is ingestort.

335
340
345
350
355
360
365
370

- Doch hoe werd u gewond? - Och! dat beteekent niets, zegt hij kalm, als ware het de gewoonste zaak ter wereld. Met een paar kameraden gingen we op verkenning uit tusschen Mars la Tour en Thionville. Ik sloop over een klein pad, dat naar een hoeve leidde, toen ik opeens van aangezicht tot aangezicht tegenover een Duitscher te paard stond. Ik ben eigenlijk altijd bang geweest, dat ik bij zoo'n ontmoeting vrees zou hebben. Maar op het oogenblik zelf heb ik er heelemaal niet aan gedacht. De man beduidde me, dat ik me over moest geven. Ik greep naar mijn bajonet, maar vóór ik me nog verdedigen kon, had ik al een lanssteek te pakken. De wonde beteekende niets en ik schoot den Duitscher neer. Ik vroeg, hoe ie toestand op het oorlogsveld was. - Ginder?... Een blijde lach gleed over zijn donker gelaat. Als u eens wist, hoe glad het er aan toe gaat! In gewonen tijd hapert er wel eens iets aan de vriendelijkheid der officieren. Maar thans zijn ze werkelijk onze kameraden!... En als ik heengaande hem beterschap wensch, lacht hij me toe: - Ik hoop ook gauw beter te zijn! Ik heb daarginds mijn drie andere broers, die niet zonder mij Straatsburg willen binnenrukken. U ziet wel, dat ik me haasten moet te genezen.

Japan en Deutschland.

NEW-YORK, 20 Aug. (Reuter.) De Chineesche regeering moet aan den Amerikaanschen zaakgelastigde te Peking, ten opzichte van de houding der Vereenigde Staten, hebben voorgesteld, dat indien Deutschland het gebied van Kiautsjau afstaat, de Vereenigde Staten zich zouden verplichten om het onmiddellijk aan China terug te geven. Men gelooft, dat dit voorstel gegrond is op een aanbod van Deutschland. In gouvernementeele kringen te Washington bewaart men het stilzwijgen hieromtrent, maar men vermoedt, dat de Vereenigde Staten slechts dan zullen toestemmen, indien zij tevoren verzekerd zijn, dat Engeland en Japan er in zullen bewilligen.

375
380

Duitschers en Oostenrijkers in Rusland.

PETERSBURG, 20 Aug. (Wolffbureau). De Duitschers en Oostenrijkers, ouder dan 5 of jonger dan 17, hebben verlof gekregen Rusland te verlaten.

Roemenië en Turkije.

BOECHARREST, 20 Aug. (Wolffbureau). De Turksche minister van binnenlandsche zaken Talaat bey, de president van de Turksche Kamer Halil bey zijn met gevolg heden middag hier aangekomen.

Men zie verder voor den Oorlogstoestand het Tweede Blad en de Laatste Berichten.

Amsterdam, 21 Aug. 1914.

BUITENLAND.

HET CONCLAVE.

395 Volgens onzen Romeinschen correspondent zal het nabijzijnde Conclave uiterlijk 10 dagen na den dood van Z. H. den Paus moeten beginnen. Het wordt dan plechtig geopend

door den Camerlengo, kardinaal della Volpe, die na het overlijden van wijlen kardinaal Oreglio di San Stefano onlangs tot dezen hoogen post verheven is. Het zoogenaamde recht van veto, dat enkele katholieke grootmachten zich van ouds
400 toekenden, is door paus Pius X volstrekt opgeheven verklaard en thans onuitvoerbaar geworden. Onder de kardinalen, die voor de tiaar het meest in aanmerking komen, treedt – zoo wordt in welingelichte Romeinsche kringen geloofd – op den voorgrond kardinaal Domenico Ferrata. Deze was vóór zijne verheffing tot het purper nuntius te Parijs en had daar als diplomaat een grooten naam. Hij is nu prefect der Congregatie
405 van het Concilie en secretaris van het H. Officie, twee zeer gewichtige ambten. Hij munt uit door een buitengewone kennis van het kerkelijk recht en het Staatsrecht. Hij was intiem bevriend met wijlen kardinaal Rampolla. Naar reeds vermeldt, zal bij eventueele vredessluiting na den huidige wereldoorlog de bemiddeling van den H. Stoel noodig, althans zeer nuttig kunnen zijn. Met deze uiterst actueele overweging zal in het Conclave allicht rekening worden gehouden. Daarom is het lang niet onwaarschijnlijk, dat de uitstekende figuur van een diplomaat als kardinaal Ferrata in bijzondere mate de aandacht van het Conclave trekken zal. Onder de "Cardinali papabili" is ook onze eminente landgenoot kardinaal van Rossum dikwijls genoemd. Z. Em. staat aan nagenoeg heel de Curie, die hij door jaren lange practijk
415 voortreffelijk kent, in zeer hoog aanzien. Maar dat hij een buitenlander is, geldt bij velen nog als ernstig bezwaar. Mocht in den afschuwelijk-verwarden toestand, dien Europa thans doorleeft, dit bezwaar niet overwegend zijn, zoodat de meerderheid van het H. College, die nog altoos uit Italianen bestaat, tot de keuze van een niet-Italiaanschen paus zou kunnen besluiten, dan is onze kardinaal van Rossum, als
420 behorende tot een geheel onzijdigen staat, wel de vanzelf aangewezen candidaat. Adriaan VI zou dan niet meer de éénige Nederlandsche paus blijven. Verder noemde men niet zelden kardinaal Maffi, aartsbisschop van Pisa, als den toekomstigen paus. Hij is een man van zeldzame geleerdheid, zoowel in kerkelijke als profane wetenschappen (vooral sterrenkunde), een voorbeeldig kerkvorst en krachtig
425 bevorderaar der katholiek-sociale actie, met name der katholieke pers. Hij beschikt over een meesterlijke pen en niet geringe welsprekendheid. Doch zijn patriotische toespraak tot het regiment, dat uit Pisa ten oorlog in Tripoli zou opmarcheeren, bracht dezen kardinaal bij sommigen in verdenking van chauvinistische gevoelens. Vooral bij de buitenlandsche leden van het H. College zal dit bezwaar thans opgeld
430 kunnen doen. Nog andere "papabili" worden onder de Kardinalen, met meerdere of mindere overtuiging, genoemd. Men vergete echter niet, dat uiteraard dit alles slechts menschelijke gissingen kunnen zijn. De H. Geest werkt in ieder Conclave langs onnaspeurlijke, dikwijls wonderbare wegen. Daarom heelt menig Conclave reeds geheel onvoorziene verrassingen gebracht. Alleen de uitverkorene van den H. Geest, die
435 namelijk het meest geschikt is voor de grootendeels nog in het duister zwevende tijdsomstandigheden, wordt paus, om aan de geheime plannen der Voorzienigheid als werktuig te dienen. Voor hem alleen is het: "Tu es Petrus", weggelegd. Niet ten onrechte is dan ook te Rome hst spreekwoord ontstaan, dat wie als "de toekomstige paus" het Conclave binnentreedt, dit als gewoon kardinaal verlaat. Een regel
440 nochtans, waarop de kerkgeschiedenis meer dan één uitzondering heeft geboekstaafd.

HET H. COLLEGE DER KARDINALEN.

Met bijzondere belangstelling richt heel de katholieke wereld thans de gedachten naar Rome, waar straks het H. College van Kardinalen een opvolger van Z. H. Pius X moet
445 kiezen. Dat H. college, dat hoogstens zeventig leden telt, en uit kardinaal-bisschoppen kardinaal-priesters en kardinaal-diakens bestaat, is thans als volgt saamgesteld:

Kardinaal-bisschoppen.

Sérafino Vannutelli (geb. te Genazzano 1834, gecreëerd 14 Maart 1887), bisschop van Porto en Santa Rufina.

Vincenzo Vannutelli (geb. te Genazzano 1836, gecreëerd 30 Dec. 1889), bisschop van Palestrina. Antonio Agliardi (geb. te Cologno al Serio 1832, gecreëerd 22 Juni 1896), bisschop van Albano. Francesco-Salesio Della Volpe (geb. te Ravenna 1844, gecreëerd 19 Juni 1899), bisschop van Ostia en Velletri.

455 Francesco di Paola Cassetta (geb. te Rome 1845, gecreëerd 19 Juni 1899), bisschop van Frascati.

Gaetano de Lai (geb. te Malo 1853, gecreëerd 16 Dec. 1907), bisschop van Sabina.

Kardinaal-priesters:

460 José Sebastiao Netto (geb. te Lages 1841, gecreëerd 24 Maart 1884.)

James Gibbons (geb. te Baltimore 1834, gecreëerd 7 Juni 1886).

Angelo di Pietro (geb. te Vivaro 1828, gecreëerd 16 Januari 1893).

Michael Logue (geb. te Raphoe 1840, gecreëerd 16 Jan. 1893), aartsbisschop van Armagh, primaat

Naspeuringen van Paul Theelen: 21 augustus 1914

- van Ierland.
- 465 Claudius Vaszary (geb. te Keszthely 1832, gecreëerd 16 Jan. 1893), prinsbisschop van Gran, primaat van Hongarije.
Andren Ferrari (geb. te Pratopiano 1850, gecreëerd 18 Mei 1894), aartsbisschop van Milaan.
Girolamo Maria Gotti (geb. te Genua 1834, gecreëerd 29 Nov. 1895).
Dominico Ferrata (geb. te Gradoli 1847, gecreëerd 1896).
- 470 Giuseppe Prisco (geb. te Boscotrecase 1836, gecreëerd 30 Nov. 1896), aartsbisschop van Napels.
José Maria Martín de Herrera y de la Iglesia (geb. te Aldeadavilla 1835, gecreëerd 19 April 1897), aartsbisschop van Santiago de Compostela.
Guiseppe Francica-Nava di Bontifé (geb. te Catania 1846, gecreëerd 19 Juni 1899), aartsbisschop van Catania.
- 475 Agostino Richelmy (geb. te Turijn 1850, gecreëerd 19 Juni 1899), aartsbisschop van Turijn.
Sebastiano Martinelli (geb. te Sant' Anna 1848, gecreëerd 15 April 1901).
Leo de Skrbensky (geb. te Hausdorf 1863, gecreëerd 15 April 1901), prinsbisschop van Praag.
Giulio Boschi (geb. te Perugia 1838, gecreëerd 1901), aartsbisschop van Ferrara. Bartolomeo Bacilieri (geb. te Breonio 1842, gecreëerd 15 April 1901), bisschop van Verona.
- 480 Raphael Merry del Val (geb. te Londen 1865, gecreëerd 9 Nov. 1903), staatssecretaris. Joachim Arcoverde de Albuquerque Cavalcanti (geb. te Pernambuco 1848, gecreëerd 11 Dec. 1905), aardsbisschop van Rio de Janeiro.
Aristide Cavallari (geb. te Chioggia 1849, gecreëerd 15 April 1907), patriarch van Venetië.
Aristide Rinaldini (geb. te Montefalco 1835, gecreëerd 15 April 1907).
- 485 Benedetta Lorenzelli (geb. te Bardi 1853, gecreëerd 15 April 1907).
Pietro Maffi (geb. te Cortelona 1858, gecreëerd 15 April 1907), aartsbisschop van Pisa.
Alessandro Lualdi (geb. te Milaan 1858, gecreëerd 15 April 1907), aartsbisschop van Palermo.
Désiré Mercier (geb. te Brain l'Alleud 1851, gecreëerd 15 April 1907), aartsbisschop van Mechelen.
- 490 Pietro Gasparri (geb. te Ussita 1852, gecreëerd 16 Dec. 1907).
Louis-Henri-Joseph Luçon (geb. te Maulévrier 1842, gecreëerd 1907), aartsbisschop van Reims.
Paul Pierre Andrieu (geb. te Seisses 1849, gecreëerd 1907), aartsbisschop van Bordeaux.
José Maria de Cos y Macho (geb. te Teran 1838 gecreëerd 27 Nov. 1911), aartsbisschop van Valladolid.
- 495 Diomedes Falconio (geb. te Pescocostanzo 1842, gecreëerd 27 Nov. 1911).
Antonio Vico (geb. te Agogliano 1847, gecreëerd 27 Nov. 1911).
Gennaro Granito Pignatelli di Belmonte (geb. te Napels 1851, gecreëerd 27 Nov. 1911).
John Farley (geb. te Newton 1842, gecreëerd 1911), aartsbisschop van New Vork. Francis Bourne (geb. te Chapham 1861, gecreëerd 1911), aartsbisschop van Westminster. Frans Bauer (geb. te Krachavec 1841, gecreëerd 1911), prins-aartsbisschop van Olmütz.
- 500 Leon Adolphe Amette (geb. te Douville 1850, gecreëerd 1911), aartsbisschop van Parijs.
William O'Connell (geb. te Boston 1860, gecreëerd 1911), aartsbisschop van Boston. Enrique Almaraz y Santos (geb. te La Vellés 1847, gecreëerd 1911), aartsbisschop van Sevilla.
François Virgilie Dubiliard (geb. 1845, gecreëerd 1911), aartsbisschop van Chambéry. François de Rovérié de Cabrières (geb. te Beaucaire 1830, gecreëerd 1911), bisschop van Montpellier.
- 505 Karl von Hornig (geb. te Boedapest 1840, gecreëerd 2 Dec. 1912) bisschop van Veszprem.
Antonio Mondes Bello (gecreëerd 25 Mei 1914), patriarch van Lissabon.
Vittoriano Guisasola y Menendez (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van Toledo.
Lodovico Nazario Bégin (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van Quebec.
- 510 Domenico Serafini (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van Seleucia.
Giacomo della Chiesa (gecreëerd 25 Mei 1914) aartsbisschop van Bologna.
Giovanni Czernoch (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van Gran.
Franz von Bettinger (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van München Freising.
Hector Ireneus Sévin (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van Lyon.
- 515 Felix von Hartmann (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van Keulen.
Gustaf Piffl (gecreëerd 25 Mei 1914), aartsbisschop van Weenen.

Kardinaal-diakens.

- Octavius Cagiano de Azevedo (gecreëerd 11 Dec. 1905) geb. 7 November 1845.
- 520 Cajetanús Bisleti (gecreëerd 27 Nov. 1911) geb. 20 Maart 1856.
Basilius Pompilj (gecreëerd 27 Nov. 1911) kardinaal-vicaris van Rome, geb. 16 April 1858.
Louis Billot (gecreëerd 27 Nov. 1911) geb. 12 Jan. 1846.
Willem van Rossum (gecreëerd 27 Nov. 1911), geb. 3 Sept. 1854.
Scipio Tecchi (gecreëerd 25 Mei 1914).
- 525 Philippus Giustini (gecreëerd 25 Mei 1914)
Michael Lega (gecreëerd 25 Mei 1914).
Francis Aidan Gasquet (gecreëerd 25 Mei 1914).

GEMENGDE BERICHTEN.

530 Een Engelsche lezing.

- Van officieele Engelsche zijde wordt aan het Haagsche Corr.-bureau het volgende overzicht verstrekt van den toestand ter zee: Sinds de oorlogsverklaring heeft de vloot zorg gedragen voor de veiligheid van het expeditie-leger, dat op 18 Aug. zijn ontscheping in Frankrijk voltooid heeft, welke ontscheping in volmaakte orde en
- 535 zonder eenig ongeval plaats had. Het werk van de vloot in den Atlantischen Oceaan en

elders, ter beveiliging van de handelswegen, wordt het best geïllustreerd door het feit, dat aan Lloyd's bureau Woensdag de oorlogs-risico-verzekeringspremie daalde tot 40 shilling per 100 ton, voor bijna elke reis van Britsche schepen, terwijl de verzekeringspremie op graanvrachten, die Amerikaansche schepen, bestemd voor een Britsche haven, moeten betalen, 30 sh. per ton is. De Duitsche vloot buiten de Oostzee is gedwongen in de havens te blijven. De Engelsche handel is bijna normaal. De Duitsche zeehandel is verlamd. Het eenige ongeval is het verlies van den lichten kruiser "Amphion", die op een mijn is gestooten, na de Duitsche mijnlegger "Königin Luise" te hebben doen zinken. Een Duitsche onderzeeboot is in de Noordzee tot zinken gebracht. De militaire toestand is als volgt: De Duitsche troepen hebben op het oogenblik het terrein bezet gelegen tusschen het noorden van Bazel over Luik tot een punt oostwaarts van Antwerpen en dicht bij de Hollandsche grens. Het hoofdpunt in de operatiën was tot dusver de vertraging, welke is teweeggebracht in de voorgenomen aanvallende beweging der Duitschers, aan de overzijde van de Maas, tengevolge van de verdediging van Luik, waar de forten nog ongeschonden zijn. Dit heeft de ordelijke mobilisatie en concentratie van het Fransche leger en het Engelsche expeditieleger mogelijk gemaakt. Duitsche troepen zijn nu de Maas overgetrokken, zoowel boven als beneden Luik en winnen langzamerhand in westelijke richting eenig terrein, maar hun vooruitgeschoven cavalerie is voortdurend door de Belgen tegengehouden. In het zuiden, waar de Duitsche legers blijkbaar verdedigend moeten optreden, rukken de Franschen voorwaarts over een lange linie in Elzas en Lotharingen,- waarvan zij thans een groot gedeelte bezetten, nadat ze in verscheiden gevechten de vijandelijke troepen hebben teruggedreven.

560 **De val van Luik.**

Een inwoner van Groningen, die tot Maandag j.l. te Luik heeft vertoefd, vertelt aan de "N. Gron. Ct" o.m.: Toen ik Maandagmorgen vertrok, waren reeds elf forten om Luik ingenomen, waaronder ook Flémalle, de modernste versterking, waarom zou nu ook de twaalfde niet reeds zijn genomen? Het beschieten der forten ging aldus. Met groot geschut werd een bres in den muur geschoten, door het daardoor ontstane gat werden projectielen met vergiftige gassen geworpen. Deze gassen verbreidden zich door de forten, waardoor de Belgen genoodzaakt werden, wilden zij niet vergiftigd worden, zich over te geven. De bewoners van Luik ondervonden van de Duitschers niets dan welwillendheid. Eenige malen heeft een Duitsch muziekkorps op de Place St. Lambert reeds een uitvoering gegeven. Maar geen Duitsch volkslied werd gespeeld, geen krijgsliederen weerklonken; ernstige, ja, weemoedige muziekstukken werden gespeeld. De Duitschers toonden meer dan eens een medelijdend hart. Wel heerscht in Luik geen hongersnood, maar er zijn zoovelen, die nog nóóit den weg naar het bureau van weldadigheid hebben afgelegd. Duitsche soldaten, die wisten, dat in Luik en zijn bevolking kende, vroegen mij om zakjes hardbrood, dat tot hun rantsoen behoorde, aan de menschen, die het noodig hadden, uit te deelen. Ik deed dit gaarne. Ontroerend was het te zien, hoe vrouwen smeekend op de knieën vielen, om nog maar een zakje meer te krijgen. In de elf dagen, die ik tijdens de inname van Luik daar verblijf hield, ben ik niet uit de kleeren geweest, omdat er geen oogenblik van rust was. Volgens het Duitsche bevel moesten de deuren en vensters der woningen dag en nacht geopend blijven, en wie zou dan nog kunnen slapen? De straat is het 's avonds donker. Men heeft, met het oog op de vrees, die men had, dat de Duitschers Luik in de lucht zouden laten vliegen al het gas laten ontsnappen. Gas is er nu niet, hier en daar brand electrisch licht, 's Avonds negen uur (Duitsche klok) moet iedereen thuis zijn. Hij, die zich na dien tijd nog op straat mocht bevinden, en het wachtwoord niet kent, wordt onherroepelijk doodgeschoten. Verder vertelde de zegsman van het blad, hoe op den dag, dat de Duitschers hun intrede in Luik deden, Duitsche soldaten zich in de Maas verdronken. De reden daarvoor kon hij niet bevroeden - wist niemand. Zondag j.l. beleefde ik een eigenaardig voorval. Ik zag, dat een majoor zich zelf op het Plein doodschoot. Officieren kwamen aan en bevalen de zich opdringende menigte, om terug te gaan. Het gerucht werd verbreid - een krijgstruc - dat de man doodgeschoten was.

BINNENLAND.

Amsterdam. 21 Augustus.

595 **EEN OORDEEL OVER DEN PAUS.**

Men pleegt zich, als er groote en diepingrijpende gebeurtenissen plaats hebben, te bezinnen, voor men een oordeel uitspreekt over de personen, die daarin een hoofdrol hebben gespeeld. In de dagbladpers meent men soms, dat dit niet behoeft en dat men dadelijk nadat de man, dien men beoordeelt, de laatste adem uitblies, gereed moet zijn met zijn vonnis. Er zal misschien niet één blad zijn in de aan de Katholieke

Kerk vijandige wereld, waarbij men op dit oogenblik ten minste niet eenigen tijd
605 heeft om naar woorden te zoeken, waarmede in verband met de huidige omstandigheden
het plotseling bericht van 's Pausen overlijden moet worden toegelicht. Ten onzent
hebben wij er niettemin een en wel "De Telegraaf". Dit blad, hetwelk voor den schijn
een soort neutraliteit bewaart, had reeds gisterochtend een artikel gereed, waarin
Paus Pius X wordt uitgeluid op een wijze, die alles wat het blad tot dusver in dien
geest heeft geleverd overtreft. De strekking ervan is, Pius X voor te stellen als
610 weliswaar een heilig en braaf Paus, maar een weinig ontwikkeld man, wiens "eenvoud,
beminnelijkheid en eerbiedwaardige vroomheid... niet geheel en al vergoeden konden,
wat hij aan diplomatieken aanleg en wereldlijk savoir vivre en savoir faire miste."
Hem wordt dan verweten dat Frankrijk, Spanje en Portugal officieel van de Kerk
afvielen en dat zijn encyclieken waren gesteld in een taal al[s] die van Luther. Het
was ten slotte goed dat Pius X het jubeljaar van Italië niet mee vierde, maar
615 beschouwde als een jaar van rouw voor de Kerk, die hij bij zijn dood in veel
droeviger omstandigheden achterliet dan zijn voorganger. Wij moeten ons tot een paar
aanhalingen bepalen. Zij zijn echter genoeg om te doen zien, tot welke plumpe
oordeelveling een Nederlandsch blad in staat is, dat nog niets weet, nog niets weten
kan van het resultaat, hetwelk Paus Pius X met zijn regiem voor de Kerk zal hebben
bereikt, maar dat inmiddels in deze dagen van rouw over heel de wereld nog termen
620 vond om de Katholieken te grieven en te tergen.

VAN DE "KLOOSTERS".

Hoe dikwijls hebben wij vroeger niet in de vrijzinnige en in de Bronsveldsche bladen
625 en schotschriften hooren afgeven op de "kloosters" in Noordbrabant en Limburg? Waren
zij niet een ramp voor de streek, ja, voor heel het land? Buiten onze Religieusen het
volk niet uit? En ook, wat gebruikten de schoolbroeders en zusters een massa
Rijksgeld, dat zij voor hun onderwijs ontvingen, in het belang van de Kerk. En wat
deed die "doode hand" een schade aan 's Rijks vermogen! Het zal nu anders worden, als
630 de mobilisatie is afgeloopen. Wij kunnen er nu nog niet over schrijven, omdat alle
aanduidingen van het verblijf en de beweging onzer troepen moeten verzwegen worden.
Maar als alles achter den rug is hebben de mannen van ons leger, de miliciens, de
landweermannen, soldaten, onderofficieren en manschappen, gelegenheid om te
vertellen, wat er niet alleen door de bewoners der streek, maar ook wat er in de
635 huizen van Broeders en Zusters voor hen gedaan is. Dat zijn allemaal de "kloosters",
waarvan men geen kwaad genoeg kon spreken! Dan kunnen zij verhalen van welk nut deze
kloosters met hun uitgestrekte terreinen voor onze landsverdedigers geweest zijn. Een
paar staaltjes verhaalt "De Volksbanier" en wel uit een kleine plaats, waar een
talrijke troep soldaten aankwam en gehuisvest werd in een prachtige school.
640 Nauwelijks hadden de Zusters den toestand, waarin de soldaten verkeerden, bemerkt of
onmiddellijk had er een voetwassching plaats op groote schaal, waarbij de Zusters
zich op kranige wijze van haar taak kweten en waarvoor ze de grootste dankbaarheid
der militairen inoogsten. Een andere groep kwam in een school van de Eerw. Broeders,
waarin gekookt, gegeten en geslapen werd. De soldaten hadden het er zóó goed, dat zij
645 bij hun vertrek uit dankbaarheid den Broeders een kostbaar geschenk overhandigden
n.l. een prachtig kazuifel voor hun kapel. Wat er door de "kloosters" gedaan is voor
het Roode Kruis zullen we later wel hooren. Hier is echter nog een staaltje, wat door
particulieren verricht wordt.

CENTRALE CREDIETBANK.

650 Men meldt ons uit Tilburg, d.d. 19 Aug.: In de hedenmiddag te 4 uur gehouden
spoedvergadering van den Alg. Ned. Bond van Schoenfabrikanten kwam de deelname ter
sprake aan de Centrale Credietbank, te Amsterdam. De vergadering, die zeer druk
bezocht was, werd bijgewoond door den heer J. K. Merckx, werktuigkundig ingenieur en
655 rijksnijverheids-consulent voor het Zuiden, die de aanwezigen voorlichting gaf op
welke wijze hun, door tusschenkomst van genoemde bank, steun kon worden verleend.
Met algemeene stemmen werd daarop het bestuursvoorstel aangenomen, om als bewijs van
sympathie voor f200 deel te nemen in het oprichtingskapitaal. Deze vergadering had
derhalve meer succes dan eene j.l. Zondag gehoudene door de Handelsvereniging
660 "Tilburg;", waarop behalve burgemeester Raupp, nagenoeg alle voorzitters der Hanze-
gilden tegenwoordig waren. Ook hier werden de plannen van de op te richten
credietbank door den heer Merckx uiteengezet en bepleit, zonder dat echter een afdoend
resultaat werd verkregen. Van de middenstanders kwam het voorstel om op een tweede
vergadering, waarop ook de leden der Hanze-gilden zouden worden uitgenoodigd, de zaak
nog eens nader te bespreken, want volgens hen was de Hanzebank voldoende in staat
665 zelf hare leden aan geld te helpen. Een nadere bespreking tusschen den heer Merckx en

de directie van de Hanzebank zou er toe kunnen leiden, dat beide banken samenwerkten. De leden der Handelsvereniging wenschten de kwestie der Centrale Credietbank eerst nader in een ledenvergadering te bespreken.

670 **DUITSCH VliegMACHINE GELAND.**

Omtrent de in ons vorig nummer gemelde daling van een Duitsche vliegmaschine bij Oostburg bericht de "N.R.Ct." dat de vlieger naar beneden zou zijn geschoten door de landweermacht aan de draaibrug tusschen Oostburg en Aardenburg (Zeeuwsch Vlaanderen). Het vliegtuig kwam met defecten motor in een veld neer. Op 5 schoten waren 3 treffens
675 geweest. De inzittende luitenant was ongedeerd en werd geïnterneerd. Aan het "Handelsblad" wordt tegelijk uit Zevenaar, Nijmegen en Maastricht geseind, dat op deze plaatsen Duitsche vliegmachines en Zeppelins zijn waargenomen. Zij werden door onze troepen beschoten, maar, naar het schijnt, niet geraakt.

680 **LOODSDIENST.**

In verband met de voorziening in den loodsdienst op de Westerschelde gedurende de crisis, zijn te Hansweert in de voorhaven een Nederlandsch en Belgisch loodsvaartuig gestationneerd, het eerstbedoelde wordt zoo noodig door een sleepboot naar en van de schepen gebracht, terwijl het Belgisch een motor heeft. Van Vlissingen tot Hansweert
685 doen nu Nederlandsche binnenloodsen dienst en van Hansweert tot Antwerpen Belgische.

Een trein met Amerikanen.

Met ruim een uur vertraging is gistermorgen aan het Weesperpoortstation aangekomen een trein uit München. Ongeveer 200 Amerikaansche reizigers kwamen uit Zuid-
690 Duitschland naar ons land om van uit Den Haag, Rotterdam of Amsterdam zoo spoedig mogelijk weer naar de Nieuwe Wereld over te steken. Het trok de aandacht, dat van de wagons alle opschriften, welke niet in de Duitsche taal waren vermeld, weggekap
695 werden. Van de vermelding "Internationale Eisenbahn Schlafwagen-Gesellschaft" werd het eerste woord, als hebbende een te internationalen klank, verwijderd.

Levensmiddelenvoorziening.

In de vergadering van de algemeene Commissie van gisterochtend werd uitvoerig gesproken over de vraag, in hoeverre meel uit de gemeente kan worden uitgevoerd. Het bleek, dat het door den Burgemeester op dit punt gevolgde stelsel voor de voorraden
700 ten opzichte waarvan door hem voorwaarden zijn gesteld op den voet van art. 76c der levensmiddelenwet, nog niet voldoende bekend is. Vervoer van meel uit deze voorraden naar de eigenlijke grensgemeenten Watergraafsmeer en Sloten wordt in hoeveelheden voor normaal gebruik toegestaan. De leverancier verkrijgt een bewijs van toestemming bij aanvraag op Kamer 50 Stadhuis. Vervoer naar andere gemeenten wordt toegestaan,
705 indien en voorzover de leverancier zich verbindt zijn voorraden door aanvoeren aan te vullen en ter beschikking te blijven stellen op de wijze, als met den Burgemeester is overeengekomen. Op deze wijze is het dus voor de houders van meelvoorraden binnen Amsterdam volkomen mogelijk gemaakt, hunne leveringen buiten de gemeente voort te zetten. Er werd verder ter sprake gebracht de moeilijkheid van sommige bakkers, om
710 zich ongebuild tarwemeel tot een prijs van hoogstens f12.- per 100 K.G. te verschaffen. Vastgesteld werd, dat deze prijs in verhouding tot den marktprijs van inlandsche tarwe voor meelfabrikanten ten volle of ruim loonend moet worden geacht. De verwachting is, dat weldra meerdere meelfabrikanten bereid zullen zijn tot hoogstens dezen prijs te leveren. Besprekingen werden gehouden over de voorraden van
715 brandstoffen. De in de pers vermelde opheffing van het verbod van uitvoer van steenkolen uit Duitschland betreft uitsluitend een zeker aantal in de Ruhrhavens opgehouden, reeds voor Nederland beladen schepen. Overigens zijn volstrekt geen aanvoeren uit Duitschland te wachten. Zelfs worden deze niet mogelijk geacht. In verband hiermede werd over bruinkoolbriketten gesproken, die thans ook niet meer
720 worden aangevoerd. Het blijkt echter mogelijk, in deze behoefte te voorzien, door het betrekken van turf briketten, die o. a. door de Maatschappij "Griendtveen" aan groot-handelaars geleverd worden tegen f90 per 10.000 K.G., levering per schip. Voor aanvoeren van steenkolen valt uitsluitend op Limburg en Engeland te rekenen. De Commissie houdt zich met een overzicht over deze aanvoeren bezig. De eerstvolgende
725 vergadering werd vastgesteld op Maandag 24 dezer, 's ochtends 9 uur.

Spionnen in het Gooi?

Woensdag werden een drietal Duitschers, die zich naar de vesting Naarden begaven, door twee veldwachters aangehouden en naar het gemeentehuis te Laren geveerd. Daar
730 bij het verhoor bleek, dat zij niet over voldoende legitimatiebewijzen beschikten,

werden zij verdacht van spionage naar den vestingcommandant te Naarden gevoerd.

Duitsche vlieger.

735 Gistermorgen is nabij Oostburg een Duitsche vliegmaschine A 29 met een officier op een
740 ??? geland. De grenswacht was terstond ter plaatse om den officier te ontwapen. Deze
werd daarop naar den burgemeester overgebracht. De vlieger, die uit België kwam, was
genoodzaakt te landen, doordien zijn toestel door gewerschoten was getroffen. Hij
was geraakt door een Nederlandschen landweerpst, die vijf kogels afvuurde waarvan er
drie raak waren.

De Dood des Pausen.

745 ROME, 20 Aug. (Reuter). Het stoffelijk overschot des Pausen ligt op het doodsbed,
gelijk Z. H. gestorven is en om de lippen lijkt nog een glimlach te spelen. Het lijk
is nog niet afgelegd, men wacht de komst van den kardinaal-kamerling Della Volpe af,
alvorens, volgens de voorgeschreven wijze, den dood te constateeren. De Paus ligt met
over de borst gekruiste armen, in zijn hand een klein kruisbeeld vasthoudend. Rond
het bed branden vier groote kaarsen. Twee edelgarden in groot uniform houden de
wacht. In de antichambre bevindt zich een wacht der edelgarde.

750 ROME, 20 Aug. (Reuter.) Juist om tien uur werd de kardinaal-kamerling Z. Em. Della
Volpe op het Damasusplein ontvangen door den magister sacri Palatii Mgr. Martinucci;
hij begaf zich naar het Vaticaan, waar hij in het pauselijk vertrek bezit nam van het
lichaam des Pausen. Aanwezig waren HH. EE. de kardinalen Cassetta, Cagiano, Van
Rossum, De Lai, Gotti, Ferrata, Granito, Tecchi, Serafini, Bisleti en Merry del Val.
755 Met de gebruikelijke ceremoniën werd de dood geconstateerd. Dr. Amici heeft om half
tien, bijgestaan door andere geneesheeren, de injecties ter wering van bederf
verricht.

760 's-GRAVENHAGE, 20 Augustus. Aan het Pauselijke gezantschap was dezen ochtend halftien
nog geen ambtelijke bevestiging ontvangen van het overlijdensbericht van den Paus,
wat begrijpelijk wordt geacht wegens de niet geregelde werking van de telegrafische
gemeenschap in den oorlogstoestand. De Pauselijke legatie is op dit oogenblik onder
het beheer van mgr. Vallega, secretaris van de internunsiatuur. De internuntius Mgr.
Tacci, die te Brussel standplaats heeft, bevindt zich òf nog daar ter stede òf te
765 Antwerpen, waarheen een gedeelte van het diplomatieke corps in België de Belgische
Regeering is gevolgd.

DE OORLOG.

HET BELGISCHE LEGER TREKT ZICH OP ANTWERPEN TERUG.

770 ANTWERPEN, 20 Aug. (Van onzen Belgischen oorlogscorrespondent). Ik weet niet of u
mijn telegram van hedenmorgen vroeg uit Brussel nog zult ontvangen hebben, daar
heden, naar me is meegedeeld, de telegrafische gemeenschap van Brussel met Nederland,
zelfs met Antwerpen, is verbroken. [Onze correspondent seinde ons van daar uit
775 voorzorg nogmaals 't telegram, dat de lezers hierboven reeds vinden en wij dus hier
weglaten. Red.] Ik heb me dus terstond naar Antwerpen begeven, om daar dit telegram
nog weg te seinen, terwijl ik tevens maatregelen heb genomen, zoo ook hier de
gemeenschap met Holland wordt afgebroken, de telegrammen over de Hollandsche grens te
krijgen, om ze vandaar verder te doen versturen. Meegedeeld werd me te Brussel, dat
780 de Belgische troepen voor de overmacht der Duitschers moesten wijken uit de
stellingen, die ze sinds enkele dagen dapper verdedigden. Met het oog op de overmacht
besloot de generale staf het hoofdkwartier naar Mechelen, later naar Antwerpen te
verplaatsen, terwijl ook het leger zich na een hevig gevecht op Antwerpen zou
terugtrekken. Heden moet er ministerraad zijn gehouden.

785 **Onze oorlogscorrespondent gevangen.**

MAASTRICHT, 20 Aug. (Van onzen oorlogscorrespondent.) Hedenmorgen werd ik door
Duitsche posten aangehouden tusschen Riemst en Tongeren. Ik werd naar het commando in
Riemst gevoerd, waar een zeer groote troepenmacht ligt. Daar heeft men mij eerst 3
uren gevangen gezet bij den pastoor en burgemeester, die als gijzelaars fungeeren.
790 Eerst toen onderzocht men mijne papieren en kon ik weder vertrekken. Van Lanay tot
bij Tongeren, welke streek ik hedenochtend bezocht, wordt overal barbaarsch tegen de
bevolking opgetreden. Paarden, runderen en allerlei vee wordt uit ??? gehaald en
bijeengedreven. Fietsen, wagens en alles wat als vervoermiddel dienst kan doen, wordt
795 genomen. De soldaten slapen des nachts in woningen en zalen en sluiten die bevolking
in kelders en schuren op. De stemming is in de omgeving van Riemst zeer opgewonden en

het zal me niet verwonderen, als ook daar vandaag of morgen ongelukken gebeuren. Ik wilde de richting van Brussel in, doch mocht van den commandant niet over Tongeren; wilde ik het over een anderen weg probeeren, dan was het hem goed. Ik ben daarom tot morgenochtend naar Maastricht teruggekeerd.

800

Bulgarije.

SOFIA, 20 Aug. (Wolffbureau) Van officieuse zijde wordt meegedeeld, dat, wijl de internationale positie van Bulgarije geenerlei bezorgdheid voor onmiddellijk gevaar wekt, de minister-president zich niet tot den koning zal wenden in zake het bijeenroepen van den kroonraad, zooals de leiders der oppositie verlangen.

805

De Russen in Oost Pruisen.

SINT PETERSBURG, 20 Augustus. (Reuter.) De Russen hebben Gumbinnen (in Oost Pruisen Red.) bezet, waarbij twaalf kanonnen en tal van krijgsgevangenen in hunne handen vielen. De voorposten verjoegen een Oostenrijksche patrouille bij Luzn, waarbij zestig man werden gedood of gewond en honderd twintig man werden krijgsgevangen gemaakt.

810

Gevecht in de Noordzee.

BERLIJN, 20 Aug. (Wolffbureau). De kleine kruisers "Strassburg" en "Stralsund" voeren in de laatste dagen tot het zuidelijk deel van de Noordzee. Bij een van deze tochten nam de "Strassburg", dicht bij de Engelsche kust, twee vijandelijke onderzeeboten waar; één ervan bracht zij met weinige schoten tot zinken. De "Stralsund" geraakte op grooten afstand in gevecht met verscheidene torpedovernielers. Twee ervan leden groote schade. Wederom kon, evenals bij den verkenningstocht van een luchtschip, dat tot het Skagerrak voer, worden vastgesteld, dat de Duitsche kusten en wateren vrij zijn van vijanden en dat de neutrale schepen ongehinderd kunnen passeeren.

815

820

Duitschland en Japan.

BERLIJN, 20 Aug. (Wolffbureau). Een telegram uit Kiautschau meldt, dat in antwoord op de mededeeling van het Japansche ultimatum, de gouverneur tot het uiterste zijn plicht zal blijven vervullen.

825

Noorwegen.

CHRISTIANIA, 20 Aug. (Wolffbureau). Het Storthing keurde gisteren met algemeene stemmen het wetsontwerp goed betreffende de aanvullende begrooting van 15 millioen kronen met 't oog op de maatregelen door den huidigen toestand vereischt. De Bank van Noorwegen heeft van af heden het wisseldisconto op 5½ pCt. gesteld.

830

Turkije en Bulgarije.

SOFIA, 20 Aug. (Wolffbureau.) De Turksche minister van binnenlandsche zaken Talaat en de president der Turksche kamer Halil zijn door den koning in audiëntie ontvangen.

835

Vluchtelingen in Maastricht.

MAASTRICHT, 20 Aug. (Van onzen Maastrichtschen correspondent.) Hedenochtend had de begrafenis plaats van den Belg Roujob uit Visé, die aldaar door een Duitschen kogel in het hoofd was getroffen en alhier is overleden. Tallooze vluchtelingen uit Visé en andere Belgische dorpen volgden met de weduwe en haar kinderen den lijkwagen. Vele mannen en vrouwen weenden. Hedenochtend werd weer op de binnenplaats van de Rijkskweekschool een H. Mis opgedragen en bijgewoond door de vluchtelingen. Aan het ontbijt zaten minstens 550 personen. Velen zullen heden nog elders worden ondergebracht. Steeds blijven vluchtelingen komen uit verschillende dorpen. In Eysden bevinden zich elfhonderd Belgische vluchtelingen. Aldaar worden om 8 uur de herbergen gesloten; na 9 uur mag niemand zich meer op straat bevinden. In Maastricht moeten de herbergen voortaan om 10 uur gesloten zijn.

845

850

Prins George van Servië gewond?

WEENEN, 20 Augustus. (Wolffbureau.) Uit Semlin wordt gemeld, dat prins George van Servië, die bijna dagelijks de versterkingen van Belgrado per automobiel inspecteert, door een kogel aan het hoofd werd gewond.

855

Laatste Berichten.

De Terugtocht der Belgen.

LONDEN, 20 Aug. (Reuter.) Uit Gent komt het bericht, dat twee Belgische regimenten, die zich reeds voor Luik met roem beladen hadden bij de bestorming der forten door

860

den vijand en zich in de voorhoede bevonden, zichzelf overtroffen door gedurende twee uren een tienvoudige vijandelijke overmacht in bedwang te houden en den vijand aanzienlijke verliezen toe te brengen. Helaas leden zij zelve hierbij ook zware verliezen. Om 7 uur begon de terugtocht: geleid door commandant Gilson, wiens neus
865 door een kogel verbrijzeld was. Pas een uur later, toen hij op het front en den rechtervleugel werd aangevallen en alle mitrailleurs buiten gevecht waren gesteld, wilde hij er in toestemmen het overschot zijner manschappen te verzamelen en op Leuven terug te trekken.

870 LONDEN, 20 Aug. (Reuter.) Het Engelsche persbureau deelt mede, dat het Belgische leger terugtrekt, daar het tegenover een groote overmacht kwam te staan. Sedert hedenmorgen vroeg is de communicatie met Brussel moeilijk geworden. Het Belgische leger heeft bewonderenswaardig zijn taak vervuld, welke bestond in het tegenhouden van den vijand, en daardoor de bondgenooten in staat te stellen, ongehinderd hun
875 troepen te kunnen concentreeren. De terugtocht der Belgische troepen was wegens strategische overwegingen noodzakelijk.

TERNEUZEN, 20 Aug. (Van een bijzonderen correspondent). Er is vandaag verschrikkelijk gevochten in de omstreken van Leuven. De Duitsche troepen zijn in overweldigende
880 overmacht hun opmarsen begonnen en hebben het Belgische leger met groote verliezen teruggeslagen. Alle Belgische troepen trekken zich thans terug naar Antwerpen, behalve het leger bij Namen. Leuven is door de Duitsche troepen ingenomen. Den geheelen dag liepen de treinen uit Leuven vol met vluchtelingen in de richting van Antwerpen. Men zegt, dat de Duitschers zich zullen tevreden stellen met Brussel en
885 Antwerpen niet zullen aanvallen. De slag tusschen Leuven en Diest moet verschrikkelijk zijn geweest. Niemand had zulk een overmacht verwacht. Ook de Duitsche troepen hebben vele verliezen geleden. Mechelen zal weldra in handen der Duitschers zijn. Reeds van te voren was de stad, die omsingeld is, door den generalen staf en de troepen ontruimd. Het verkeer met de hoofdstad is gestaakt. Langs de
890 landwegen trekken rijen van vluchtelingen naar het noorden, vooral ook uit de dorpen bij Leuven en Diest. Dank zij de maatregelen van de Leuvensche overheid zijn geen uitspattingen van de bevolking te betreuren geweest, zoodat de stad wel gespaard zal blijven. Overal kruisen luchtschepen.

895 **Tegen de leugen-berichten.**

BERLIJN, 21 Aug. (Wolff-bureau). Te Frankfurt a/M. is op uitnodiging van de Zuid-Amerikaansche gezantschappen een vergadering bijeengekomen, ten einde de leugenachtige berichten van buitenlandsche nieuwsbureaux tegen te gaan en middelen te beramen om de Zuid-Amerikaansche Staten, alsmede Spanje en Portugal vertrouwbare
900 berichten over den toestand in Europa te doen geworden. Er werd een comité benoemd, om de noodige maatregelen te nemen.

Engelsche sympathie voor Duitschland.

MÜNCHEN, 21 Aug. (Wolff-bureau.) Een aantal te München wonende Engelschen heeft aan
905 het Roode Kruis een gift gezonden met begeleidend schrijven, als protest tegen de schandelijke politiek van Engeland en den roekeloozen oorlog. Er wordt in verklaard, dat thans de verwachtingen worden bedrogen, dit Duitschland en Engeland de Westersche beschaving zouden verdedigen tegen de aanstormende Aziatische barbaarscheheid.

910 **DE OORLOG.**

Brussel overgegeven.— Belangrijke documenten. — Duitschland en Japan.

Brussel overgegeven.

Het groote feit van den dag is: Brussel door de Duitschers bezet. Het dappere
915 Belgische leger is moeten wijken niet voor den moed, doch voor de tienvoudige overmacht der Duitsche troepen. Het was nauwelijks anders te verwachten, nu, na den val van Luik, honderdduizenden versche manschappen en honderden kanonnen konden worden aangevoerd. Toen dan ook gisteren bekend werd, dat de telegraphische gemeenschap met Brussel was afgebroken, begreep men, dat weldra de Duitsche uhlanen de boulevards van Brussel zouden oprijden! En inderdaad, gisterochtend, om elf uur heeft de overgave der stad van de Duitschers plaats gehad. Nadat het leger, door de
920 overmacht gedwongen, teruggetrokken was op Mechelen en later op Antwerpen, de Brusselsche burgerwacht haar wapenen had ingeleverd en de barricades waren verwijderd, wast historisch oogenblik gekomen, dat burgemeester Max de Duitsche
925 troepen tegemoet ging en met de witte vlag bescherming kwam vragen van zijn mooie

Naspeuringen van Paul Theelen: 21 augustus 1914

hoofdstad. De bevelvoerende officier gaf de verzekering, dat Brussel geen leed zou
gedaan worden, indien de burgerij zich kalm gedroeg. Daarop werd Brussel door de
Duitsche troepen bezet. Reeds den geheelen nacht waren treinen vol burgers naar
Antwerpen en Gent vertrokken. Een onzer correspondenten meldt, dat zelfs bovenop de
930 wagens geen plaatsje onbezet was en dat vliegmachines in de buurt bommen neerwierpen,
waarvan er één bijna een trein met vluchtelingen had getroffen.
In den ochtend had burgemeester Max reeds de volgende proclamatie gepubliceerd:
Medeburgers. Ondanks den heldhaftigen tegenstand van onze troepen, geholpen door de
verbonden legers is het te vreezen, dat de vijand in Brussel zal binnentreden. Indien
935 deze mogelijkheid werkelijkheid zou worden, hoop ik op de kalmte en koelbloedigheid
van de bevolking te kunnen rekenen. Men wachte zich voor alle opwinding, voor alle
paniek. De gemeentelijke autoriteiten zullen hunne posten niet verlaten. Zij zullen
doorgaan hunne functies te bekleeden met die sterkte, die gij van hen in zoo ernstige
940 omstandigheden moogt verwachten. Het zal nauwelijks noodig zijn, mijne medeburgers te
herinneren aan de plichten van allen tegenover het land. De wetten van den oorlog
verbieden den vijand de bevolking er toe te dwingen, inlichtingen over het nationale
leger en over zijne middelen van verdediging te geven. De bewoners moeten weten, dat
zij in hun recht zijn te weigeren, wat dan ook aan den indringer betreffende dit punt
945 mede te deelen. Deze weigering is hun opgelegd in het belang van het vaderland. Dat
niemand van u aanneme als gids aan den vijand zijne diensten te verleen. Dat ieder
zich hoede tegen spionnen en vreemde agenten, die zouden trachten inlichtingen in te
winnen, of manifestaties in zekeren zin te verwekken. De vijand kan wettelijk geen
aanval doen, noch op het leven van de burgers, noch op het particulier eigendom, noch
tegen de godsdienstige of filosofische overtuiging, noch tegen de vrije uitoefening
950 van den eeredienst. Dat ieder misbruik door den indringer gemaakt, mij direct worde
medegedeeld. Zoo lang ik in leven en in vrijheid zal zijn, zal ik met al mijn
krachten de rechten en de waardigheden van mijne medeburgers beschermen. Ik verzoek
den inwoners mijn taak te verlichten, door zich te onthouden van alle daden van
vijandelijkheid, van alle gebruik van wapenen, van alle tusschenkomst in gevechten of
955 ontmoetingen. Medeburgers, wat er gebeure, hoort naar de stem van uw burgemeester en
behoudt het vertrouwen in hem, hij zal het niet verraden. Leve het vrije en
onafhankelijke België, leve Brussel. 19 Augustus 1914. ADOLF MAX.

Belangrijke documenten.

960 Door de "Nordd. Allgem. Zeit." wordt thans de gedachtenwisseling tusschen Duitschland
en Engeland openbaar gemaakt, welke kort voor het uitbreken van den oorlog is
gevoerd. De stukken zijn authentiek en, men moge nu het onrecht, van Duitschland –
dat de rijkskanselier zelf trouwens op den 4den Augustus j.l. erkend heeft – streng
veroordeelen, uit de volgende stukken, blijkt toch wel, dat keizer Wilhelm den vrede
965 wilde en alles deed om den Europeeschen oorlog te verhinderen. Vooral het eerste
telegram, dat prins Heinrich van Pruisen aan den koning van Engeland zond, is van
belang. Het luidt:
30 Juli 1914. "Keizer Wilhelm, die zeer bezorgd is, doet al het mogelijke om te
voldoen aan het verzoek van Tsaar Nicolaas om te werken voor het behoud van den
970 vrede; hij is in doorlopend telegrafisch verkeer met den Tsaar, die heden het
bericht heeft bevestigd, dat hij militairen maatregelen heeft gelast, die gelijkstaan
met mobilisatie en dat deze maatregelen reeds vijf dagen geleden zijn genomen.
Bovendien ontvangen wij berichten, dat Frankrijk militaire toebereidselen treft,
terwijl wij nog geen maatregelen hebben genomen. Wij kunnen echter elk oogenblik
975 daartoe gedwongen zijn, wanneer onze burenen er mede voortgaan. Dat zou dan een
Europeeschen oorlog beteekenen. Als gij werkelijk en oprecht wenscht dit vreeselijke
ongeluk te verhinderen, mag ik u dan voorstellen door uwen invloed op Frankrijk en
Rusland te zorgen, dat zij neutraal blijven? Dat zou, volgens mijn meening, van het
grootste nut zijn. Ik houd het voor de misschien eenige mogelijkheid om den vrede te
980 handhaven en voeg daaraan toe, dat Duitschland en Engeland elkander thans meer dan
ooit behoorden te steunen om het vreeselijk onheil te verhinderen, dat anders
onafwendbaar schijnt. Geloof mij, de pogingen van den Keizer ten gunste van
handhaving van den vrede zijn zoo oprecht mogelijk gemeend; de militaire
toebereidselen van zijn burenen kunnen hem echter ten slotte noodzaken om ter wille van
985 de veiligheid van zijn eigen land, dat anders weerloos zou blijven, hun voorbeeld te
volgen".
Hierop antwoordde de koning van Engeland nog denzelfden dag: 30 Juli. "Het verheugt
mij zeer te hooren van de pogingen van den Keizer om met den Tsaar ten bate van het
behoud van den vrede tot overeenstemming te geraken. Het is mijn innige wensch dat
990 zulk een groot ongeluk als een Europeesche oorlog, een ongeluk, dat niet weer goed te

995 maken zoude zijn, worde verhinderd. Mijn regeering doet al het mogelijke om Rusland en Frankrijk over te halen verdere militaire voorbereidselen op te schorten, als Oostenrijk zich met de bezetting van Belgrado en het nabijgelegen Servisch gebied als
1000 stellen, terwijl tegelijkertijd de andere landen hunne oorlogstoebereidselen staken. Ik reken er op, dat de keizer zijn grooten invloed zal aanwenden om Oostenrijk tot aanneming van dit voorstel te bewegen. Daardoor zou hij bewijzen, dat Duitschland en Engeland samenwerken om datgene te verhinderen, wat een internationale ramp zou worden." Intusschen was Rusland, dat in dezen geheelen oorlog een al te doorzichtig spel heeft gespeeld, reeds bezig zich voor te bereiden.
1005 Den volgenden dag seinde de keizer zelf aan den koning van Engeland: 31 Juli. "Ik heb zoeoven van den Rijkskanselier bericht ontvangen, dat hem is medegedeeld, dat de Tsaar hedennacht de mobilisatie van zijn geheele leger en zijn geheele vloot heeft gelast. Hij heeft zelfs de resultaten van de bemiddeling, waaraan ik werkte, niet afgewacht en mij totaal geen bericht gezonden. Ik ga naar Berlijn om maatregelen te nemen voor de beveiliging van mijn oostelijke grenzen, waar reeds talrijke Russische troepen zijn opgesteld." get.: Wilhelm. Intusschen waren de pogingen van minister Grey reeds begonnen; hoewel het desbetreffende telegram van Engeland te laat aankwam, werd toch door den keizer last gegeven, dat zijn troepen de Fransche grens niet
1010 zouden overschrijden.
Dd. 1 Augustus seinde hij aan den koning van Engeland: 1 Augustus. "Ik ontving de mededeeling van uw regeering, waarbij zij de neutraliteit van Frankrijk onder waarborg van Groot-Brittannië aanbiedt. Dit aanbod ging vergezeld met de vraag, of Duitschland onder deze voorwaarden zou afzien van een aanval op Frankrijk. Om
1015 technische redenen moet de reeds hedenmiddag gelaste mobiliseering van mijn leger in overeenstemming met de reeds getroffen voorbereidselen worden voortgezet, wijl uw telegram helaas te laat kwam. Wanneer Frankrijk mijechter neutraliteit aanbiedt, die natuurlijk gewaarborgd moet worden door het Engelsche leger en de Engelsche vloot, zal ik afzien van een aanval op Frankrijk. Ik hoop, dat Frankrijk niet zenuwachtig zal worden. De troepen aan mijn grenzen worden juist telegrafisch en telefonisch
1020 gewaarschuwd tegen overschrijding van de grens".
Denzelfden dag antwoordde koning George als volgt: 1 Augustus. "Ik geloof, dat er misverstand heerscht ten aanzien van een voorstel dat in een vriendschappelijk onderhoud tusschen Lichnowsky (den Duitschen ambassadeur te Londen) en minister Grey is gedaan, toen zij bespraken op welke wijze een werkelijke strijd tusschen het
1025 Duitsche en het Fransche leger vermeden zou kunnen worden, zoolang nog de mogelijkheid bestaat, dat overeenstemming tusschen Oostenrijk en Rusland wordt bereikt." Ten slotte wordt nog het laatste telegram meegedeeld, dat Lichnowsky aan von Bethman Hollweg zond: "De voorstellen van Grey, die berusten op den wensch een blijvende neutraliteit van Engeland in het leven te roepen, zijn zonder dat tevoren
1030 afspraken zijn gemaakt met Frankrijk en zonder dat men nog wist van de mobilisatie, gedaan en intusschen opgegeven, daar zij geen kans meer hadden op aanneming." get. LICHNOWSKY.
Uit deze stukken blijkt duidelijk, dat Duitschland den oorlog met Frankrijk niet
1035 heeft gezocht. En steeds meer wordt het duidelijk, dat weer de diplomatie, die inde laatste jaren keer op keer zich vergiste - men denke aan Albanië! - ook ditmaal de juiste middelen niet heeft aangewend, en deze vreeselijke wereldoorlog is uitgebarsten door... een diplomatiek misverstand. De vraag is gewettigd of na dezen oorlog niet aan de orde moet gesteld worden een grondige herziening van de wijze,
1040 waarop het internationaal verkeer tusschen de regeeringen wordt gevoerd.

Duitschland en Japan.

Hoe de moeilijkheden van Duitschland en Japan zullen opgelost worden, daarmee schijnt men zich niet in allen ernst bezig te houden. Althans men verneemt niets van eenige
1045 onderhandeling en het is meer dan waarschijnlijk, dat Duitschland Kiaou-Tsjou in de handen zal laten van de Japanners, voorloopig tenminste... Want dat de Deutsche vlootdivisie, die in het Verre Oosten uit slechts een paar pantserschepen bestaat, nl. de "Gneisenau" en de "Scharnhorst" het opnemen zullen tegen de machtige Japansche vloot, is niet aan nemen. Trouwens het ultimatum kwam niet onverwacht: Kiaou-Tsjou is
1050 voor Japan de groote sta-in-de-weg voor zijn plannen in Noordelijk China en het maakte van de gelegenheid, dat geheel Duitschland's macht wordt bezig gehouden, gebruik, om zijn slag te slaan. Wint Duitschland in Europa, dan "Vae Victis" in het Verre Oosten en terecht, want hetgeen Japan doet is allesbehalve ridderlijk;
1055 intusschen zal het wel ongehinderd zijn slag kunnen slaan: de Vereenigde Staten zien met groote zorg alle aanleiding om in de wereldoorlog betrokken te worden te ontgaan.

Zij hebben dan ook genoeg genomen met de verklaring van Japan, dat de haven aan China zou worden overgegeven. Engeland echter wist heel goed, welke plannen Japan ten aanzien van Duitschland had. De "Times" schrijft, dat de Japansche inmenging niet is geschied zonder volkomen overleg met Groot-Britannie. Uit de officieele mededeelingen blijkt, dat de regeeringen in Groot-Britannie en Japan met elkander in voortdurende relatie zijn geweest. Zij zijn van meening, dat het noodzakelijk is, de algemeene belangen in het Verre Oosten op grond van de Engelsch-Japansche overeenkomst te beschermen. En men mag veilig aannemen, zegt de "Times", dat de verklaring in het Japansche ultimatum aan Duitschland, omtrent het eventueele teruggeven van Kiaou-Tsjou aan China niet zonder voorkennis en instemming van de Britsche regeering is afgelegd. Deze verklaring die dus moet worden opgevat als een aanwijzing voor de volkomen overeenstemming tusschen de beide regeeringen, stempelt, zegt de "Times", het initiatief van Japan als gericht op verdediging en behoud der Engelsch-Japansche belangen in het Verre Oosten en niet als een daad van agressie of verovering.

1070

Uit Duitschland.

Volgens het "Berl. Tagebl" is de handel te Berlijn zich eenigszins aan het herstellen. Er is een vrij groot transport levende kalveren uit Nederland aangekomen en er worden nieuwe transporten verwacht. Twee sneltreinen zullen voorloopig weer tusschen Keulen en Berlijn rijden.

1075

De houding van Nederland.

De Nederlandsche gezant te Parijs heeft in een telegram aan den Nederlandschen consul te Nantes geprotesteerd tegen de berichten in nieuwsbladen te Nantes, waarin werd beweerd, dat Nederland bemiddelend is opgetreden, om België ertoe te brengen de Duitschers door hun land te doen trekken. Nimmer heeft Nederland zich tot een dergelijke handeling geleend.

1080

Nog een tegenspraak.

Het Engelsche ministerie van oorlog sprak gisteren het bericht tegen, dat een Engelsch expeditiekorps in gevecht zou zijn aan het Fransch-Belgisch front.

1085

Een Oostenrijksche lezing.

De Oostenrijksch-Hongaarsche legatie te 's Gravenhage deelt het volgende uit Weenen ontvangen telegram mede: In tegenstelling met de berichten uit Nisj, die geheel verzonnen zijn en volgens welke de Serviërs overwinningen zouden hebben behaald, is het noodig op de meest authentieke wijze te constateeren, dat alle aanvallen der Serviërs afgeslagen zijn door de Oostenrijksch-Hongaarsche troepen, hoewel deze zich met bijna het geheele Servische leger in gevecht bevonden.

1095

BINNENLAND.

Amsterdam, 21 Augustus

MAATREGELEN BIJ HEROPENING DER EFFECTENBEURS.

Gisteravond heeft in Den Haag een conferentie plaats gehad tusschen den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, den Minister van Justitie en de presidenten van de Nederlandsche Bank, de Nederlandsche Handelmaatschappij, de besturen van de Vereeniging voor den Geldhandel, van de Vereenigingen voor den Effectenhandel te Amsterdam en Rotterdam en het bestuur van den Provinciaalen Bond voor den Effectenhandel. In deze conferentie werd langdurig beraadslaagd over de maatregelen, welke dienen te worden genomen en toegepast kunnen worden bij de eventueele heropening van de Effectenbeurs. Algemeen stemde men in met de wenschelijkheid om door wettelijke bepalingen een langzame en geleidelijke afwikkeling van prolongatieposten mogelijk te maken. De bedoeling is nu voor de te verhandelen fondsen wettelijke koersen vast te stellen. Alleen tegen deze koersen zal eventueel geëxecuteerd worden. Bij de vaststelling der koersen zal de minister van Landbouw, Nijverheid en Handel worden voorgelicht door een commissie van advies. Het betreffende wetsontwerp zal behandeld worden in vergaderingen van de Tweede en Eerste Kamer, welke tegen de volgende week zullen worden bijeengeroepen. Tevens zal dan worden behandeld een ontwerp van den Minister van Justitie, waarbij een zeer groote uitbreiding zal worden gegeven aan de bevoegdheid der rechtbanken om surséance van betaling te verlenen. Wanneer het ontwerp in het "Staatsblad" is verschenen, zal de aanvraag daartoe ook, als wij welingelicht zijn, kunnen geschieden door firma's, wier passief het actief overtreft, wanneer dit toegescheven kan worden aan de buitengewone tijdsomstandigheden, in die mate, dat verwacht mag worden, dat eerlang, door verbetering van den economischen toestand, daarmede bij deze firma's ook het actief

1120

weder boven het passief zal stijgen.

DE STAAT ALS KOLENHANDELAAR.

1125 Naar aanleiding van hetgeen wij dezer dagen schreven over den opslag van ijzerwaren
door handelaren te Rotterdam, schrijft ons een abonné in de provincie Groningen, dat
hem voor een wagen steenkolen, waarvoor hij 18 Juli f 86.- moest betalen, door den
agent van de Staatsmijnen "Wilhelmina" en "Emma" op 13 Augustus f125 in rekening werd
gebracht, die hij bovendien nog vooruit moest betalen. Deze condities van levering
1130 werden, blijkens mededeeling van den agent, door de mijnen zelf gemaakt, zoodat hij
er niet van kon afwijken. De steenkolen waren noodig voor het doen werken van een
dorschmachine. De bewijzen van deze berekeningen hebben wij gezien. Misschien zit het
verschil hierin, dat de verbruiker van Staatskolen f86.- had betaald voor "Emma"-
stukken, die nu niet meer voorhanden waren, zoodat hij nog enkel "Wilhelmina"-kolen
1135 kon bekomen. Is er geen verschil in die twee merken, dan zou men mogen vragen: "Wat
zit er in een naam?"

DOORVOER OP DEN RIJN.

De Ministers van Buitenlandsche Zaken, van Financiën, van Oorlog en van Landbouw
Nijverheid en Handel brengen ter algemeene kennis, dat in verband met de
1140 Rijnvaartacte, welke in artikel 7 de vrijheid van den doorvoer op den Rijn waarborgt,
de vraag wat als doorvoer en wat als invoer in, en uitvoer uit, het vrije verkeer is
te beschouwen ook in het vervolg zal worden beantwoordt met inachtneming van de op
dit stuk bestaande handelsusantiën. Volgens deze usantiën wordt als doorvoer
beschouwd: a. goederen, verzonden met door cognossement naar hooger aan den Rijn
1145 gelegen landen; b. goederen, ten doorvoer naar die landen aangegeven op het
oogenblik, dat het schip, waarin zij geladen zijn, een Nederlandsche haven, waar zij
op lichters voor den Rijn kunnen worden overgeladen of in entrepot kunnen worden
opgeslagen, is binnen geloopt; c. goederen, waarvan de bestemming naar een dier
landen bij aankomst in de haven uit bescheiden blijkt. De papieren aan boord der
1150 zeeschepen, die voor zulk een Nederlandsche haven bestemd zijn, zijn dus voor de
beoordeeling of de lading bestemd is voor invoer in Nederland of voor doorvoer naar
een ander land, in het algemeen niet beslissend. Uitzondering hierop is er intusschen
in die gevallen, waarin die papieren een waarborg bevatten, dat het goed uitsluitend
1155 voor Nederland bestemd is en niet naar een ander land zal worden doorgevoerd of
uitgevoerd, zooals bijvoorbeeld thans met uit Engeland ingevoerd wordende steenkolen
het geval kan zijn. Voorts zij er uitdrukkelijk op gewezen, dat de Regeering, zoo
dikwijls zij dit in 's lands belang noodig oordeelt, levensmiddelen,
oorlogsbenodigdheden, grondstoffen voor een en ander, en al hetgeen middellijk voor
1160 de verdediging des lands noodig kan zijn, tegen schadevergoeding in bezit kan nemen
en dat zij van dez. ebevoegdheid gebruik zal maken onverschillig voor wien of wie de
goederen bestemd zijn en aan wien of wie zij toebehooren.

UITVOER VAN HOUT UIT RUSLAND.

1165 Blijkens bericht van Hr. Ms. gezant te Petersburg kan vergunning tot uitvoer van hout
uit Rusland naar een neutrale of bevriende haven langs diplomatieken weg worden
aangevraagd. Deze vergunning wordt gewoonlijk verleend, doch eerst na verloop van
verscheiden dagen.

GELDBEHOEVENDE AMERIKANEN.

1170 De Amerikaansche kruiser, die naar Nederland is vertrokken met goud voor de
geldbehoevende Amerikanen, die naar hun Vaderland willen terugkeeren, is bereids in
een der Engelsche havens aangekomen, zoodat het benodigde hier spoedig verwacht kan
worden.

1175 **UITVOER STEENKOOL UIT ENGELAND.**

De Minister van Landbouw brengt ter kennis dat blijkens bericht van Hr. Ms. gezant te
Londen, de uitvoer van alle soorten steenkool, behalve van best Welsh steamcoal, uit
Groot-Britannië naar neutrale Staten is toegestaan. Voorloopig zal echter borgtocht
gesteld moeten worden voor een bedrag van driemaal de waarde der uitgevoerde
1180 steenkool ter verzekering, dat de steenkool op de aangegeven bestemmingsplaats zal
worden afgeleverd. Wanneer de steenkool gekocht is door of geconsigneerd is aan de
Regeering van den neutralen Staat, is geen borgstelling noodig.

DE HANZE.

1185 De centrale vergadering van "De Hanze", R. K. Vereeniging van den Handeldrijvenden en

Naspeuringen van Paul Theelen: 21 augustus 1914

Industrieelen Middenstand, in het bisdom Breda, welke 26 dezer te Oosterhout zou worden gehouden, is voor onbepaalden tijd verdaagd.

GEEN PASSEN MEER NOODIG.

- 1190 Wij vernemen, dat gisteren van de stelling-commandanten bericht is ingekomen, dat voor 't bezoeken van in staat van oorlog verklaarde gebieden in ons land, van heden af geen passen meer worden vereischt. Ter bevoegder plaatse informeerend, werd ons dit bericht bevestigd. "Rott."
- 1195 SCHEVENINGEN, 20 Aug. De voortdurende toevloed van vreemdelingen van allerlei nationaliteit heeft tengevolge gehad, dat het Palace-Hotel vol is en het Grand Hotel is moeten worden heropend.